महिलाहरुमाआङ खस्ने समस्या रत्यसले स्वास्थ्यमापार्ने प्रभाव

शोधकर्ता

नाम : विनु श्रेष्ठ

परीक्षा नं. : २१८०१०१(२०७४)

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-३३५-२४-२००९

स्नातकोत्तर तहको दोस्रो वर्षकोआंशिक

पाठ्यभार पुरा गर्न स्वास्थ्यशिक्षाविभागमा पेश गरिएको शोधपत्र

त्रिभुवनबिश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र संकाय

स्वास्थ्यतथाशारीरिक शिक्षाविभाग

जनताबहुमुखीक्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

२०७६

सिफारिस पत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायतर्फ स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष स्वास्थ्यशिक्षाविभागको कोड नं: ५९८ को आशिंक पाठ्यभार परिपुर्ती गर्नको लागि**विनु श्रेष्ठ**ले तयार पारिएको **"महिलाहरूमाआङ खस्ने समस्या र त्यसले स्वास्थ्यमापार्नेप्रभाव"**सम्बन्धीशोधपत्रबाहिरी परिक्षणको लागि सीफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७६/ /

....

श्री विरेन्द्र कार्की

सहायकप्रमुखतथाआन्तरिक सुपरिवेक्षक

जनताबहुमुखीक्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्वास्थ्यशिक्षाविभाग

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायतर्फ स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष स्वास्थ्यशिक्षाविभागको कोड नं: ५९८ को आशिंक पाठ्यभार परिपुर्ती गर्नको लागि**विनु श्रेष्ठ**ले तयार पारिएको "**महिलाहरूमाआङ खस्ने समस्या र त्यसले स्वास्थ्यमापार्नेप्रभाव**" सम्बन्धीशोधपत्रबाहिरी परिक्षणको लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्रमुल्याङ्कन समिति हस्ताक्षर

उपप्रा. संजीवकुमार यादव

स्वास्थ्यशिक्षाविभागप्रमुख...

जनताबहुमुखीक्याम्पस, इटहरी, सुनसरी विभागियप्रमुख

स.प्रा. विरेन्द्र कार्की

स्वास्थ्यशिक्षाविभाग

....

जनताबहुमुखीक्यम्पस, इटहरी, सुनसरीआन्तरिक सुपरिवेक्षक

....

बाह्य सुपरिवेक्षक

घोषणापत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालयशिक्षाशास्त्र सङ्कायस्नाकोत्तर तह दोस्रो वर्ष स्वास्थ्यशिक्षाविषयको (HED598)आशिंक पाठ्यभार पुरा गर्न तयार गरिएको यो एक शोधपत्रहो । यो अध्ययनगढि गाउँपालिका वडा नः २ औरावनीका १०५ जनाविवाहितमहिलाहरूमा पाठेघर खस्ने समस्यार यसले स्वास्थ्यमापारेको प्रभाव सम्बन्धीविषयमाअध्ययनगरि प्राप्तविवरणलाई आधार मानिशोधपत्र प्रस्तुतगरिएको छ ।

यस शिर्षकमा अध्ययनबाट प्राप्तभएकाजानकारी तथातथ्याङ्कहरूयस शोधपत्रमाउल्लेख गरिएको छ । यी सबै जानकारी तथातथ्याङ्कहरू मेरो आफ्नै अध्ययन, अनुसन्धान र प्रयास हो । साथै यो नयाँकिसिमको अध्ययनपनिहो । उतरदाताहरू सँग प्रत्यक्ष भेटघाट र अर्न्तक्रियाबाट प्राप्तजानकारीहरूलाई व्याख्यातथाविश्लेषण गरि उल्लेख गरिएको घोषणा गर्दछु ।

विनु श्रेष्ठ
एम. एड. दोस्रो वर्ष

कृतज्ञाता(ACKNOWLEDGEMENT)

त्रिभुवनविश्वविद्यालयको शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्र्तगत स्वास्थ्यशिक्षा स्नातकोत्तर तह द्धितिय वर्षको आशिंक पाठ्यभार पुरा गर्ने क्रममा यो शोधपत्रतयार गरिएको हो । यसको तयारीको क्रममाविभिन्नव्यक्तितथा संस्थाको महत्वपुर्ण सहयोग रहेको छ । ती सम्पुर्ण व्यक्तितथ संस्थाप्रतिहार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

सर्वप्रथमम यस शोधपत्रतयारीको लागिनिरन्तर परामर्श तथानिर्देशनगरिदिने जनताबहुमखीक्याम्पस इटहरीका स्वास्थ्यशिक्षकश्री विरेन्द्र कार्की ज्यु प्रतिहार्दिक धन्यवाददिन चाहन्छु । त्यसै गरि शोधपत्रतयारीको लागिअभिमुखीकरण देखि निरन्तर सहयो गर्नुहुने स्वास्थ्यशिक्षाविभागकाविभागीयप्रमुखश्री संजिवकुमार यादवप्रतिविशेष धन्यवादव्यक्तगर्न चाहन्छु ।

यसै गरि अध्ययनकालागिअनुमतिदिनु हुने गढि गाउँपालिकाको कार्यलयलाईपनिधन्यवाददिन चाहन्छु । औरावनी स्वास्थ्यचौकीका सम्पुर्ण कर्मचारीहरू, महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरू, अध्ययनकालागि सहयोग गर्नुहुने महिलाहरूमाहार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यस शोधपत्रको कम्प्युटर टाईपिङ्गतथा छपाईमासहयोग गरिदुनु हुने एसमी सोलुशनलाई पनिविशेष धन्यवाददिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रतयार गर्न प्रत्यक्षतथाअप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गरिदिनुहुने मेरो घर परिवारका सबै सदस्यतथा सहपाठि मित्रहरू प्रतिहार्दिक अभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

सार सङ्क्षेप (ABSTRACT)

प्रस्तुतशोधपत्र"महिलाहरूमाआङ खस्ने समस्या र त्यसले स्वास्थ्यमापार्ने प्रभाव" सम्बन्धीएक अध्ययन सुनसरी जिल्लाको गढीगाउँपालिका वडा नं: २ औरावनीका १०५ जनामहिलाहरूमागरिएको अध्ययनहो । यस शोधपत्रको साधारण उद्देश्यमामहिलाहरूमा पाठेघर खस्नुको कारणहरू पत्तालगाउने, महिलाहरूमा पाठेघर खस्ने समस्या सम्बन्धी ज्ञान, धारण पत्तालगाउने, यस समस्याले स्वास्थ्यमापारेको प्रभावपत्तालगाउने रहेको छ ।

अध्ययन क्षेत्रको छनोट सम्भावना रहितनमुना छनोट विधिको उद्धेश्यमाआधारित छनोट विधिको प्रयोग गरिएको थियो भने प्रभावितमहिलाहरूको छनोटमा आङ खस्ने समस्याबाट प्रभावित क्षेत्रका ५० घरधुरीबाट १०५ जनामहिलाहरूमा अनुसन्धानगरिएको छ । अध्ययनबाट प्राप्ततथ्याङ्कलाई व्याख्या र विश्लेषण गरि आवश्यकताअनुसार तालिकातथाचित्रमा प्रस्तुतगरिएको छ साथै नतिजाकाआधारमानिष्कर्ष र सुझावहरू सहित यो शोध पत्रतयार गरिएको छ ।

पाठेघर खस्ने समस्यायसले स्वास्थयमापारेको प्रभावशिर्षकमातयार गरिएको अध्ययनअनुसार कमउमेरमाविवाहगर्ने महिलाहरू ३० जना, सानै उमेरमागर्भवतीहुने महिलाहरूको सङ्ख्या २९.४२ प्रतिशत रहेको पाइयो । पाठेघर खस्ने महिलाहरू २८.५७प्रतिशत र पाठेघर सम्बन्धीअन्य समस्याभएको महिलाहरू ७१.४२ प्रतिशत रहेको पाइयो । पाठेघर खस्ने समस्याभएकामहिलाहरू मध्ये १६ जनाले उपचार गरेको र ७जनाले नगरेको पाइयो । उपचार गर्ने मध्ये रिङ प्रेसरी राख्ने ११ जनाअपरेशनगर्ने २ जना र व्यामगर्ने ३ जना रहेको पाइयो ।

यस अध्ययनअनुसार यस क्षेत्रमाअझै पनिप्रजनन स्वास्थय सम्बन्धीजनचेतनामुलककार्यक्रमहरू सञ्चालनगर्नुपर्ने, समय समयमानिशुल्कशिविर सञ्चालनगर्नुपर्ने, सम्बन्धीत निकायहरूबाट आर्थिक अवस्थाकमजोर भएकामहिलाहरूमाउपचारको लागि सहयोग गर्नुपर्ने आवश्यक देखिन्छ जसले गर्दा यस समस्याबाट महिलाहरू सचेत रहन र पाठेघर खस्ने समस्याबाट बाच्न सहयोग गर्दछ ।

विषय सुची(TABLE OF CONTENTS) **पेज नं**

परिच्छेद -१ (CHAPTER- I): परिचय(INTRODUCTION) १-८

१.१ अध्ययनको पृष्ठभुमी(Background of study) १-५

१.२ समस्याको कथन(Statement of the problem) ५-६

१.३अध्ययनको उद्देश्य(Objectives of the study) ६-७

१.४ अध्ययनको महत्व(Significance of the study) ६-७

१.५अध्ययनको सीमाङ्कन(Limitation of the study) ७

१.६शब्दको परिभाष(Defination of the term) ७-८

परिच्छेद-२ (CHAPTER -II): सम्वन्धित साहित्यको पुनरावलोकन(REVIEW OF RELATED) ९-१४

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन(Theoretical literature review) ९-११

२.२ संज्ञानात्मक साहित्यको पुनरावलोकन(Emperical literature review) ११-१२

२.३सम्वन्धित साहित्यको उपयोगिता(Implication of literature) १२

२.४धारणात्मक संरचना(Conceptual framework) १२-१४

परिच्छेद- ३(CHAPTER-III): अध्ययनविधी(METHODOLOGY) **१५-१६**

३.१ अध्ययन ढाँचा(Research design) १५

३.२ अध्ययनको जनसंख्या(Population of study) १५

३.३ नमुना छनौट विधी र नमुनाको आकार(Sampling procedure and sampling size) १५

३.४ तथ्यांक संकलन साधनहरु र यसको वैधता(Tool for data collection and its validation of tool) १६

३.५तथ्यांक संकलनप्रक्रिया(Data collection procedure) १६

३.६तथ्यांकविश्लेषणर व्याख्या(Analysis and interpretational data) १६

अध्याय -४ (CHAPTER – IV) तथयाङ्कको व्याख्या र विश्लेषण(Analysis and Interpretation of data) १७-४२

४.१.जनसाङ्खिकीविवरण १७

४.१.१ प्रतिवर्ष आम्दानीबारे विवरण १७-१८

४.१.२ उमेर अनुसार प्रभावितमहिलाहरूको विवरण १८

४.१.३ पेशागत स्थीति १८-१९

४.१.४ शैक्षिक स्थीति १९-२०

४.२ पाठेघर खस्नुको अन्यकारणहरू २०-२१

४.२.१ प्रभावितमहिलाहरूको विवाहको उमेर २०

४.२.२ बच्चाभएनभएको विवरण २१-२२

४.२.३ बच्चाजन्माएको पटक २२-२३

४.२.४ बच्चा खेर गएको सम्बन्धीविवरण २३-२४

४.२.५ गर्भवतीहुँदाको उमेर सम्बन्धीविवरण २४-२५

४.२.६ गर्भजाँच सम्बन्धीविवरण २५-२६

४.२.७. गर्भजाँच गरेको पटक सम्बन्धीविवरण २६-२७

४.२.८ गर्भवतीअवस्थामाखानपान सम्बन्धीविवरण २७-२८

४.३ प्रसुतीअवस्था सम्बन्धीविवरण २८

४.३.१ प्रसुतीभएको स्थान सम्बन्धीविवरण २८-२९

४.३.२ प्रसुतीअवस्थामाभएको समस्या सम्बन्धीविवरण २९-३०

४.४ परिवार नियोजन साधनबारे जानकारी ३०

४.४.१ परिवार नियोजनको साधनको प्रयोग ३१-३२

४.४.२ जनमान्तर सम्बन्धीविवरण ३२

४.५ पाठेघर खस्ने समस्या सम्बन्धी ज्ञानको विवरण ३२-३४

४.५.१ पाठेघर खस्ने समस्या सम्बन्धीविवरण ३४

४.५.२ पाठेघर खस्ने समस्याभएको समय अवधि ३४-३५

४.५.३ परिवारको सहयोग सम्बन्धीविवरण ३५-३६

४.५.४ महिलाको समस्याप्रति परिवारको धारणा ३६

४.६ उपचारको अवस्था ३६-३८

४.७ सारशं र प्राप्ति ३८-४२

४.७.१ साराशं

३८

४.७.२ प्राप्ति ३९-४२

अध्याय-५ (CHAPTER-V) निष्कर्ष र सुझाव

४३-४६

५.१ निष्कर्ष **४३**

५.२ सुझावहरू **४३-४६**

५.२.१ नितिगततहकालागि सुझावहरू

४३-४५

५.२.२ अभ्यास तहको लागि सुझावहरू

४५

५.२.३ भावि अनुसन्धानकालागि सुझावहरू

४५-४६

सन्दर्भ सामाग्री(Reference)